

РЕЦЕНЗИЯ

върху дисертационен труд за придобиване на образователна и научна степен „доктор”

Автор на дисертационния труд: **АЛЕКСАНДЪР СТАЙКОВ СТАЙКОВ**

Тема на дисертационния труд: **“БИЗНЕС ОБЩНОСТИТЕ – ФАКТОР ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА РЕГИОНАЛНАТА ИКОНОМИКА”**

НАУЧНИ РЪКОВОДИТЕЛИ:

Проф.д-р Тони Михова

Проф.д-р Валентина Алексиева

Рецензент: проф д-р Нели Андреева Бенчева, Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.7. Администрация и управление, определена за член на научното жури със заповед №ОЖ-3.7-04 от 20.03.2024г. на Ректора на Технически университет-гр. София.

1. Актуалност на разработвания в дисертационния труд проблем в научно и научноприложно отношение.

Дисертационният труд се фокусира върху проблема на влиянието на бизнес общностите като ключов фактор за устойчиво развитие на регионалната икономика. В сега съществуващите програмни документи, както и в различните регионални стратегически документи все още липсват ясно изведени показатели (индикатори), модели, които да показват как бизнес общностите чрез своите политики, действия и поведение и насочване на инвестициите могат да допринесат не само за подкрепа и стимулиране, но и за икономическо и регионално реструктуриране и устойчиво развитие на регионите. В този контекст възприемам и актуалността на представения дисертационен труд.

Считам, че темата е значима и особено актуална за подпомагане на решаването на социално-икономическите проблеми, заетостта и намаляване на различията и бедността на регионите на страната.

Извършените в рамките на изследването конкретни анализи, оценки на проблемите, факторите на растежа, определено имат практическа стойност, а получените резултати и направените предложения могат да се използват от бизнес общностите и регионалните власти за разработване на съвместни мерки и дейности за устойчиво развитие на регионите.

Докторантът показва добра теоретична подготовка по избраната тема, както и умения за практическата интерпретация на резултатите от изследването.

2. Степен на познаване състоянието на проблема и творческа интерпретация на литературния материал.

В дисертацията се показва добро познаване на проблема. Прегледан е голям обем литературни източници 105 бр.на български и английски език.Използвани са закони и постановления от нормативната уредба, отнасящи се до управление и развитие на регионалните структури, национални и регионални стратегически и програмни документи.

Използваната литература е актуална и пряко свързана с темата на дисертационния труд.

Докторантът показва добра теоретична подготовка и задълбочена познаваемост на теоретичните основи на регионалната икономика. В първа глава са разкрити основни концепции за устойчиво развитие на регионалната икономика. Изследвани са бизнес модели за устойчиво развитие. Добро впечатление прави и изразеното собствено отношение на докторанта към определени теоретични постановки.

Проучването се базира на достатъчно по обем, добре подбран и систематизиран емпиричен материал, съобразно целите и задачите на изследването.

Като обобщение мога да отбележа,че докторантът показва добро познаване на въпросите и отделните изследователски аспекти на дисертационния проблем.

3. Съответствие на избраната методика на изследване с поставената цел и задачи на дисертационния труд.

Методологията и методиката на изследването е разработена самостоятелно, в глава втора. Проведеното изследване изцяло се основава на разработената методика, която е в съответствие с поставената цел и задачи. Приложеният инструментариум позволява да се измери ролята и влиянието на бизнес общностите върху устойчивото развитие на регионалната икономика.

Целта на дисертационния труд е да се проучи ролята и дейността на бизнес общностите като ключов фактор за устойчиво развитие на регионалната икономика на област Пловдив и на тази база да се разработи концептуален модел за повишаване на тяхната иновационна активност.

Основната теза, която се защитава в настоящия труд е че, бизнес общностите в област Пловдив могат да се разглеждат като ключов фактор за устойчиво развитие на регионалната икономика.

В хода на изследването успешно са решени по-важни задачи свързани със систематизиране на теоретическите знания за устойчиво развитие на регионалната икономика и влиянието на бизнес общностите върху него; анализирани ролята на бизнес общностите за устойчиво развитие на регионалната икономика; разглеждане моделите за участие на бизнеса в процеса на устойчивото развитие на икономиката; разработване на методика за изследване на влиянието на дейността на бизнес общностите върху устойчивото развитие на регионалната икономика; разработване на концептуален модел за повишаване иновационната активност на бизнес общностите.

Предметът и обекта на изследване са логически свързани с изследователската теза, цел и задачи.

За целите на изследването са приложени широк набор от методи и подходи: системният и комплексният подход, сравнителния и SWOT анализ, методите на дедукцията и индукцията, графичен метод, статистическите и теоретичен методи за анализ, методът на наблюдението и др..

Въпреки посочените съществуващите ограничения на изследването, получените резултати и оценки са обективна основа за постигане на целите и задачите на изследването.

Резултатите са показани ясно и нагледно в таблици и фигури.

Считам, че разработената методична основа и подходи осигуряват изпълнението на целта и поставените задачи в дисертационния труд.

4. Кратка аналитична характеристика на естеството и оценка на достоверността на материала, върху който се градят

Структурата на дисертацията е съобразена с избраната методология и методика: Дисертационния труд е построен съобразно поставените цел и задачи на проучването.

Трудът е структуриран по следния начин: увод, три глави, заключение, приложения, приноси и списък на използваната литература

Резултатите от емпиричните изследвания са илюстрирани на 4 таблици, 21 фигури, показващи конкретни резултати, от направените анализи и изводи.

В първа глава са разкрити теоретичните основи на устойчивото развитие на регионалната икономика и ролята на бизнес общностите като ключов фактор за развитие. Посочени са подробно и бизнес моделите за устойчиво развитие.

От теоретична гледна точка се дискутират различията на понятия за бизнес устойчивост и бизнес растеж.

Като цяло изследването в първа глава е теоретично обосновано и представлява необходимата основа за разработване на методологията и методиката на емпиричното изследване.

Втора глава е посветена на методическите основи за анализ, моделиране устойчивостта на регионалната икономика. Систематизирани са основните подходи и методи на изследване. Разработени са моделите за анализ и оптимизиране. Представена е подробна характеристика на анкетния метод за прочване на мнението на бизнеса от регион Пловдив. На база на особеностите на дейността на бизнес общностите са проведени полу-структурирани интервюта. Използвани са описателни и аналитични статистически методи.

Считам, че методиката на дисертационното изследване и използваните методи, модели за анализ на първичните и вторичните данни са избрани и приложени уместно и с необходимата аргументация.

В трета глава е направена социално-икономическа характеристика на регион Пловдив в контекста на неговото актуално състояние. Прави се задълбочен анализ на резултатите от емпиричното изследване. На тази основа се разработва концептуален модел за иновативната активност и ефективността на бизнес общностите.

Всяка глава завършва с изводи, произтичащи от резултатите на изследването и насочващи към решаване на разкритите проблеми.

Следователно, можем да посочим, че докторантът показва добри умения, солидни практически познания и способност за самостоятелно научно изследване и формулиране на точни изводи и препоръки.

5. Научни и научноприложни приноси на дисертационния труд

Резултатите от дисертационния труд дават основание да се открият следните научни и научно-приложни приноси:

А/ Научни приноси:

- На основата на задълбочен преглед и анализ на теорията в областта на регионалното устойчиво развитие и влиянието на бизнес общностите върху него са систематизирани основните понятия и категории;
- Разработен е теоретичен модел, показващ връзката между създаването на бизнес общности и устойчивото регионално развитие;
- Разработен е методичен подход за изследване на връзката между бизнес общностите и тяхната роля за устойчиво регионално развитие;
- разработен е концептуален модел за повишаване иновационната активност на бизнес общности.

Б/ Научно-приложни приноси:

- Чрез комплексен сравнителен анализ са проследени и оценени възможностите за развитие на регионалното устойчиво развитие чрез бизнес общностите;
- обосновани са възможностите за подобряване на устойчивото развитие чрез участието на бизнеса в бизнес общностите.

6. Оценка за степента на личното участие на дисертанта в приносите.

Дисертационният труд е лично дело на докторанта, разработен при компетентното ръководство на неговите научни ръководители.

7. Преценка на публикациите по дисертационния труд:

Във връзка с дисертацията са публикувани пет статии. Три в съавторство и две самостоятелни на български език. Общият брой точки от тези публикации е 33,3, което отговаря на националните минимални изисквания за присъждане на ОНС "доктор" в ПН 3.7 Администрация и управление.

8. Използване на резултатите от дисертационния труд в научната и социалната практика.

Резултатите от изследването могат да бъдат внедрени в дейността на бизнес общностите в страната и по този начин те ще се превърнат в ключов фактор за устойчивото развитие на регионалната икономика.

9. Оценка на съответствието на автореферата с изискванията за изготвянето му, както и на адекватността на отразяване на основните положения и приносите на дисертационния труд.

Представеният автореферат отразява точно съдържанието на дисертационния труд. В него в синтезиран вид са изложени основни моменти от дисертацията: обща характеристика; съдържание на работата; научни приноси; публикации по дисертационния труд.

10. Мнения, препоръки и бележки.

В дисертационният труд са допуснати някои технически неточности. Напр. таблица номер пет е формула, а не таблица.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Считам, че дисертационният труд притежава теоретични достойнства и практическа приложимост, съдържа ясно очертани научни и научно-приложни приноси, което ми дава основание да дам **ПОЛОЖИТЕЛНА** оценка.

Позволявам си да предложа на Почитаемото научно жури да присъди на **Александър Стайков Стайков** образователната и научна степен „доктор” по Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; професионално направление: 3.7Администрация и управление, научна специалност „Икономика и управление .

30.05.2024 г.

Рецензент:

/Проф. д-р Нели Бенчева/

ФМУ 55-НС1-033/05.06. 2024г.

REVIEW

on a dissertation work for the acquisition of an educational and scientific degree "doctor"

Author of the dissertation: **ALEXANDER STAYKOV STAYKOV**

Topic of the dissertation: "BUSINESS COMMUNITIES -A FACTOR FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE REGIONAL ECONOMY"

SCIENTIFIC SUPERVISORS:

Prof. Dr. Toni Mihova

Prof. Dr. Valentina Alexieva

Reviewer: Prof. Dr. Neli Andreeva Bencheva, Department of Higher Education 3. Social, economic and legal sciences, professional direction 3.7. Administration and management, designated as a member of the scientific jury by order No. ОЖ-3.7-04 of 20.03.2024. of the Rector of the Technical University-c. Sofia.

1. Relevance of the problem developed in the dissertation work in scientific and applied scientific terms.

The dissertation focuses on the problem of the influence of business communities as a key factor for sustainable development of the regional economy. In the currently existing program documents, as well as in the various regional strategic documents, there is still a lack of clearly defined indicators (indicators), models that show how business communities through their policies, actions and behavior and directing investments can contribute not only to support and stimulation, but also for economic and regional restructuring and sustainable development of the regions. In this context, I also perceive the relevance of the presented dissertation work.

I believe that the topic is significant and especially relevant for helping to solve socio-economic problems, employment and reducing the differences and poverty of the country's regions.

The specific analyses, assessments of problems, growth factors carried out within the research definitely have a practical value, and the results obtained and the proposals made can be used by the business communities and regional authorities to develop joint measures and activities for the sustainable development of the regions.

The doctoral student shows a good theoretical preparation on the chosen topic, as well as skills for the practical interpretation of the research results.

2. Degree of knowledge of the state of the problem and creative interpretation of the literary material.

The dissertation shows a good knowledge of the problem. A large volume of literary sources, 105 in Bulgarian and English, was reviewed. Laws and decrees from the regulatory framework relating to management and development of regional structures, national and regional strategic and program documents were used.

The literature used is up-to-date and directly related to the topic of the dissertation.

The doctoral student shows good theoretical training and in-depth knowledge of the theoretical foundations of the regional economy. In the first chapter, basic concepts for sustainable development of the regional economy are revealed. Business models for sustainable development are explored. A good impression is also made by the expressed own attitude of the doctoral student towards certain theoretical positions.

The study is based on sufficient volume, well-selected and systematized empirical material, according to the goals and tasks of the study.

In summary, I can note that the PhD student shows a good knowledge of the questions and individual research aspects of the dissertation problem.

3. Correspondence of the chosen research methodology with the set goal and tasks of the dissertation work.

The methodology and methodology of the research is developed independently, in chapter two. The conducted research is entirely based on the developed methodology, which is in accordance with the set goal and tasks. The applied toolkit allows to measure the role and influence of business communities on the sustainable development of the regional economy.

The aim of the dissertation is to study the role and activity of business communities as a key factor for sustainable development of the regional economy of the Plovdiv region and, on this basis, to develop a conceptual model for increasing their innovation activity.

The main thesis defended in the present work is that the business communities in the Plovdiv region can be considered as a key factor for the sustainable development of the regional economy.

In the course of the research, more important tasks related to systematization of

theoretical knowledge for sustainable development of the regional economy and the influence of business communities on it; analyzing the role of business communities for sustainable development of the regional economy; examination of the models for business participation in the process of sustainable development of the economy; development of a methodology for researching the influence of the activities of business communities on the sustainable development of the regional economy; development of a conceptual model for increasing the innovation activity of business communities.

The subject and object of research are logically related to the research thesis, goal and tasks.

For the purposes of the research, a wide range of methods and approaches have been applied: the systemic and complex approach, the comparative and SWOT analysis, the methods of deduction and induction, the graphic method, the statistical and theoretical methods of analysis, the method of observation, etc.

Despite the mentioned existing limitations of the study, the obtained results and assessments are an objective basis for achieving the goals and objectives of the study.

The results are shown clearly and graphically in tables and figures.

I believe that the developed methodological basis and approaches ensure the fulfillment of the goal and set tasks in the dissertation work.

4. A brief analytical description of the nature and assessment of the credibility of the material on which they are built

The structure of the dissertation is in accordance with the chosen methodology and methodology: The dissertation work is built according to the set goals and objectives of the study.

The paper is structured as follows: introduction, three chapters, conclusion, appendices, contributions and list of references

The results of the empirical studies are illustrated in 4 tables, 21 figures showing specific results of the analyzes and conclusions.

In the first chapter, the theoretical foundations of the sustainable development of the regional economy and the role of business communities as a key development factor are revealed. Business models for sustainable development are also detailed.

From a theoretical point of view, the differences between the concepts of business sustainability and business growth are discussed.

In general, the research in the first chapter is theoretically grounded and represents the necessary basis for developing the methodology and methodology of the empirical research.

The second chapter is devoted to the methodological foundations for analysis, modeling the sustainability of the regional economy. The main research approaches and methods are systematized. The analysis and optimization models were developed. A detailed description of the survey method for reading the opinion of businesses from the Plovdiv region is presented. Semi-structured interviews were conducted based on the specifics of the activities of the business communities. Descriptive and analytical statistical methods were used.

I believe that the methodology of the dissertation research and the used methods, models for the analysis of the primary and secondary data have been chosen and applied appropriately and with the necessary argumentation.

In the third chapter, a socio-economic characterization of the Plovdiv region is made in the context of its current state. An in-depth analysis of the results of the empirical study is done. On this basis, a conceptual model for the innovative activity and efficiency of business communities is developed.

Each chapter ends with conclusions arising from the results of the research and pointing to solving the revealed problems.

Therefore, we can state that the doctoral student shows good skills, solid practical knowledge and the ability to independently conduct scientific research and formulate accurate conclusions and recommendations.

5. Scientific and applied scientific contributions of the dissertation work

The results of the dissertation give reason to single out the following scientific and scientific-applied contributions:

A/ Scientific contributions:

- Based on a thorough review and analysis of the theory in the field of regional sustainable development and the influence of business communities on it, the main

concepts and categories are systematized;

- A theoretical model was developed showing the relationship between the creation of business communities and sustainable regional development;

- A methodical approach has been developed to study the relationship between business communities and their role in sustainable regional development;

- a conceptual model was developed to increase the innovation activity of business communities.

B/Scientific and applied contributions:

- Through a complex comparative analysis, the possibilities for the development of regional sustainable development through business communities have been tracked and evaluated;

- the possibilities for improving sustainable development through the participation of business in business communities are substantiated.

6. Evaluation of the degree of personal participation of the dissertation student in the contributions.

The dissertation is a personal work of the doctoral student, developed under the competent guidance of his scientific supervisors.

7. Evaluation of publications on the dissertation work:

Five articles have been published in connection with the dissertation. Three co-authored and two independent in Bulgarian. The total number of points from these publications is 33.3, which meets the national minimum criteria for awarding the ONS "Doctor" in PN 3.7 Administration and Management.

8. Using the results of the dissertation work in scientific and social practice.

The results of the research can be implemented in the activities of business communities in the country and thus they will become a key factor for the sustainable development of the regional economy.

9. Assessment of the compliance of the abstract with the requirements for its preparation, as well as the adequacy of reflecting the main points and contributions of the dissertation work.

The presented abstract accurately reflects the content of the dissertation work. It summarizes the main points of the dissertation: general characteristics; job content; scientific contributions; dissertation publications.

10. Opinions, recommendations and notes.

Some technical inaccuracies have been made in the dissertation work. E.g. table number five is a formula, not a table.

CONCLUSION

I believe that the dissertation has theoretical merits and practical applicability, contains clearly defined scientific and scientific-applied contributions, which gives me a reason to give a POSITIVE evaluation.

I take the liberty of proposing to the Honorable Scientific Jury to award **Alexander Staikov Staikov** the educational and scientific degree "Doctor" in Higher Education Area 3. Social, economic and legal sciences; professional direction: 3.7 Administration and management, scientific specialty "Economics and management.

05/30/2024

Reviewer:

/Prof. Dr. Nelly Bencheva/